

מקורות הלכתיים בינו לבינה

בראשית (י"ח, ט')

"וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֵיזָה שָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ וַיֹּאמֶר הִנֵּה בָאֵהָלָהּ."

רש"י: "וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו" - נקוד על אי"ו שבאליו ותניא ר"ש בן אלעזר אומר כל מקום שהכתב רבה על הנקודה אתה דורש הכתב וכו' וכאן הנקודה רבה על הכתב ואתה דורש הנקודה שאף לשרה שאלו איז אברהם למדנו שישאל אדם באכסניא שלו לאיש על האשה ולאשה על האיש (בב"מ דפ"ז) אומרים יודעים היו מלאכי השרת שרה אמנו היכן היתה אלא להודיע שצנועה היתה כדי לחבבה על בעלה אמר רבי יוסי בר חנינא כדי לשגר לה כוס של ברכה."

ספר ויקרא (י"ח - ו'. י"ט. י"ט - ב').

"אִישׁ אִישׁ אֶל כָּל שָׂאֵר בָּשָׂרוֹ לֹא תִקְרְבוּ לְגִלּוֹת... אֲנִי ה' "

"וְאֵל אִשָּׁה בְּנִדַּת טְמֵאָתָהּ לֹא תִקְרַב לְגִלּוֹת..."

"דְּבַר אֵל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶמְרָת אֱלֹהִים קְדָשִׁים תִּהְיוּ כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם"

רש"י: "קְדָשִׁים תִּהְיוּ" - "הוּא פְרוּשִׁים מִן הָעֲרִיּוֹת וּמִן הָעֵבֶרִיָּה, שֶׁכָּל מְקוֹם שֶׁאַתָּה מוֹצֵא גֹדֶר עֲרוּהָ אֶתָּה מוֹצֵא קְדוּשָׁה".

ויקרא (כ"ד, י"א)

רש"י: "וְשֵׁם אִמּוֹ שְׁלֹמִית בִּתְּדָבְרִי" - "שבחן של ישראל, שפרסמה הכתוב לזו."

רוצה לומר, שהיא לבדה הייתה זונה.

שְׁלֹמִית - דהות פטטה שלם עלך שלם עלך שלם עליכון מפטטת בדברים שואלת בשלום הכל.

בִּתְּדָבְרִי - דברנית הייתה מדברת עם כל אדם לפיכך קלקלה.

לְמִטָּה־דָן - מגיד שהרשע גורם גנאי לו גנאי לאביו גנאי לשבטו כיוצא בו (שמות ל"א)

אהליאב בן אחיסמך למטה דן שבח לו שבח לאביו שבח לשבטו."

דברים (כ"ג, ט"ו)

"וְהָיָה מִחֲנִיךְ קְדוֹשׁ, וְלֹא יִרְאֶה בְּךָ עֲרֹת דָּבָר וְשֵׁב מֵאֲחֵרֶיךָ."

ספרי: "ללמדך שהערייות והפריצות מסלקות את השכינה".

משלי (ב', ט"ז)

"להצילך מאשה זרה מנכריה אמריה החליקה"

מצודת דוד: "מונכריה" - "מהאישה הנוכריה ההיא, אשר מחלקת אמריה בפיתוי והסתה".

משנה אבות (א', ה')

"...ואל תרבה שיחה עם האשה.

באשתו אמרו,

קל וחומר באשת חברו.

מכאן אמרו חכמים, כל זמן שאדם מרבה שיחה עם האשה,

גורם רעה לעצמו,

ובוטל מדברי תורה,

וסופו יורש גיהנום".

משנה כתובות (ז', ו')

"ואלו יוצאות שלא בכתובה,

העוברת על דת משה ויהודית...

ואיזהי דת יהודית?...

מדברת עם כל אדם".

ריטב"א: "ד"ה "שמשחקת עם הבחורים" פירש, **אישה שמדברת עם כל אדם צריך לגרשה בלי כתובה שהכוונה מדברת איתם דברי בטלה".**

מסכת עירובין (נ"ג, ע"ב)

"רבי יוסי הגלילי הוה קא אזיל באורחא, אשכחה לברוריה,

אמר לה: באיזו דרך נלך ללוד? -

אמרה ליה: גלילי שוטה,

לא כך אמרו חכמים אל תרבה שיחה עם האשה;

היה לך לומר: באיזה ללוד".

מסכת גיטין (צ')

"וזו היא מידת פפוס בן יהודה שהיה נועל בפני אשתו ויוצא"

רש"י: "בעלה של מרים מגדלא נשייא היה,

וכשיוצא מביתו לשוק נועל דלת בפניה **שלא תדבר לכל אדם,**

ומידה שאינה הוגנת היא זו שמתוך כך איבה נכנסת ביניהם ומזנה תחתיו".

גמרא בקידושין (ע' ע"א - ע' ע"ב)

"נשדר ליה מר שלמא לילתא. א"ל (ר"י) הכי אמר שמואל קול באשה ערוה. (א"ל ר"נ) אפשר ע"י שליח. א"ל (ר"י) הכי אמר שמואל אין שואלין בשלום אשה על ידי בעלה. אמר ליה הכי אמר שמואל אין שואלין בשלום אשה כלל. שלחה ליה דביתהו (אמרה ילתא לר"נ) שרי ליה תגריה דלא נישוויך כשאר עם הארץ" (תשלח אותו מהר מעמך שלא יעשה אותך עם הארץ).

[מציע רב נחמן לרב יהודה לדרוש בשלום אשתו ילתא. כיוון שילתא היא ממשפחת הנשיאות, דרישה בשלומה נחשבת לכבוד, רב יהודה עונה: "הכי אמר שמואל קול באשה ערוה" **ואם הוא ישאל לשלומה והיא תענה, רב יהודה ישמע את קולה. כאן לא מדובר בשירה אלא בשיחה, ומשמע מכאן שכל שיחה עם אישה אסורה.**

רש"י: אין שואלים בשלום אישה - "שמא מתוך שאילת שלום יהיו רגילים זה עם זה ע"י שלוחם ויבואו לידי חיבה".

תוספות: "והא דאמר בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף פז). איה שרה אשתך ששואלין בשלום האשה על ידי בעלה, היינו דוקא בשאילת שלום, אבל לשלוח לה בשלום אפילו ע"י בעלה אסור"

ריטב"א האחרון במסכת בקידושין

"הכל כפי מה שאדם מכיר בעצמו, אם ראוי לו לעשות הרחקה ליצרו - עושה... ואם מכיר בעצמו שיצרו נכנע וכפוף לו - מותר לו להסתכל ולדבר... ולשאל בשלום אשת איש... אלא שאין ראוי להקל בזה אלא לחסיד גדול שמכיר ביצרו..."

מסכת קידושין, 'הפני יהושע' (ע')

"א"ל נישדר מר שלמא לילתא א"ל קול באשה ערוה אפשר ע"י שליח א"ל הכי אמר שמואל אין שואלין בשלום אשה כו'. לכאורה מעיקרא הוי ליה למימר הא דאין שואלין אלא משום דאגב אורחא אתא נמי לאשמעינן הא מילתא גופא דאית ביה תרתי איסורי אלא דאכתי אינו מיושב שהרי מעיקרא דא"ל נישדר מר שלמא משמע ע"י שליח ואפשר דרב יהודה הוי סבר דודאי פשיטא ליה לרב נחמן דאסור לשלוח שאלת שלום ע"י שליח דאיכא דרך חביבה טפי וע"כ הוי סבר דמאי דקאמר נישדר לה מר היינו שישאל בעצמו דבהא אפשר דליכא משום הרגל חביבה כיון דאורחא דמילתא הכי הוא וחיובא נמי איכא לשאול בשלום כל אדם ואפילו לעכו"ם מפני דרכי שלום ומהדר ליה דבהא איכא איסורא דקול באשה ערוה ורב נחמן דלא שמיע ליה נמי אידך מימרא דשמואל דאסור לשאול בשלום אשה א"ל דע"י שליח קאמר כן נ"ל"

הגרי"ח בספרו בן יהוידע במסכת קידושין (דף ע' ע"א)

"שאדם שהוא קרוב שלה או אפילו זר ממנה, אך נתארח בביתה כמה פעמים ונהנה ממנה, אם ידרוש בשלומה אינו נראה דכוונתו לעשות קרוב דעת עמה ולעורר בינו לבינה אהבה וחיבה, דבאמת הוא חייב לשאול בשלמה משורת דרך ארץ ונימוס העולם, כיון שנתארח בביתה וקיבל ממנה טובת הנאה, ואיך יהיה כפוי טובה בפגעו בה. והכי הוה אצל אלישע הנביא שקיבל הנאה וכבוד מן השונמית שנתארח בביתם בכל כבוד שבעולם, ועשו לו עליה ושולחן ומנורה לעמנו, לכן שלום זה הוא עליו בתורת חיוב, ואין עושה בו קירוב דעת ויתרון אהבה וחיבה. אבל כאן רב יהודה היה זר מהם ומימיו לא נתארח אצלם, ולא נכנס לביתם ולא נהנה מהם ומה לו לשאול בשלום האשה, וכהאי גוונא אסר שמואל. ועוד הך דאלישע הנביא שאני, דלא שאל בשלום האשה לבדה, אלא שאל בשלום אשה ובשלום הילד גם כן, ואין בזה חשש משום קירוב דעת והתעוררות אהבה וחיבה. ושמואל איירי בשואל בשלום האשה לבדה, דנעשה בזה קירוב דעת טפי".

הבן איש חי: "ויש מחמירים אפילו במדברת, אם היא מדברת דברים ארוכים של סיפורי מעשיות וכיוצא. אבל דברים קצרים ובפרט שהם לצורך עסק אין לחוש".

בבא מציעא (פ"ז, א')

"תני משום רבי יוסי למה נקוד על איז שבאליו לימדה תורה דרך ארץ שישאל אדם באכסניא שלו. והאמר שמואל אין שואלין בשלום אשה כלל? על ידי בעלה שאני".

רש"י: "על ידי בעלה - לא שישאל לה לשלום, אלא לבעלה ישאל מה שלום הגברת".

תוספות: "היינו דוקא לשאול איה פלונית אבל לשאול בשלומה אפילו ע"י בעלה אסור כדאמרין בפרק עשרה יוחסין".

מסכת דרך ארץ (עריות, י"ג)

"אל תרבה שיחה עם האישה

שכל שיחתה של אשה אינה דברי ניאופים".

ספר החינוך (קפ"ח)

"מדיני המצווה מה שאסרו חכמים זכרונם לברכה בזה לגדר.

והוא שלא יקרוץ אדם בידיו וירמז בעיניו לאחת מן העריות,

ושלא לשחוק עמהם כלל.

ואפילו להריח בשמים שעליהם אסרו.

ושלא להביט בנשים כלל,

ואפילו בפני כלה, בכוונת הנאה.

ואפילו באצבע קטנה שלהן אסרו להסתכל, חוץ מאשתו של אדם, שמותר לו להביט ביפיה ואפילו בעודה נידה, מפני שהיא מותרת לו לאחר זמן וחזקה בישראל שיצרו מסור בידו בכגון דבר זה שתלוי בזמן.

ודווקא במקום מגולה שבה התירו להסתכל בעודה נידה, אבל לא במכוסה, כדי שלא ילבשנו יצר הרע. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה גם כן (ברכות כד.) שאסור להסתכל אפילו בשערה של אשה האסורה לו. ואפילו לשמוע קולה לכוונה שיהנה בה אסור.

ואפילו להסתכל בבגדי צבע של אשה,

כלומר בבגדים נאים שדרך לעשותן מבגדים צבועים,

אסור להסתכל בהן כל זמן שמכיר האשה הלובשת אותן,

לפי שמתוך ראיית המלבוש יבוא להרהר בה.

והרחיקו גם כן שלא לשאול בשלום אשת איש כלל,

ואפילו על ידי בעלה ורבו פרטי הריחוקין שהזהירו עליהן בענין זה,

אבל כלל הדבר הוא שלא יעשה האדם שום דבר בעולם המביאו לידי הרהור בנשים.

לא במעשה ולא בדיבור ולא שום רמז לקרב דעת האישה הקלה עם דעתו, אלא באשתו לבד.

ובענין זה היה מוכיח הנביא אנשי דורו באמרו להם "איש אל אשת רעהו יצהלו" (ירמיהו ה, ח),

כלומר לפי דרכם שנראה כאילו אינם מתכוונים לכך, ירמזו לנשי רעיהם רמיזות של ניאוף,

ומגביהים קולם בעניין שישמעו אותן הנשים ויתעורר יצרם אל אהבת הנואף.

ואין באפשר להגיד פרטי העניינים שידע האדם לעשות לקרב אליו דעת האשה שהיא קלה,

ולכן הזכירו זכרונם לברכה מהם קצת.

ובשאר יזהר כל אחד ואחד לשמר עצמו לפי מה שימצא את גופו, "כי ה' יראה ללבב" (שמואל א טז, ז). ומכל מקום, לפי הדומה מכל מה שהזהירו זכרונם לברכה, אין אדם רשאי לזוז ממוסרם הטוב.

ואף על פי שהוא מוצא עצמו חשוך התאווה קצת, לא יאמר "כיון שאני מוצא עצמי כן, מה אכפת לי אם אסתכל בנשים, כי יודע אני בעצמי שלא יתעורר יצרי בכך" - שהרבה אמרו כן ונכשלו.

ועל זה רמזו זכרונם לברכה (סוכה נב.) באמרם כי היצר בתחילה חלש מאד, והולך ומתחזק על האדם הרבה. ואתה, בני, הזהר על זה מאד ואל יבטיחך יצרך, ואם אלף ערבים יתן לך.

על כן צריך כל אדם להרבות בשמירה.

ואם יחשב האיש בפגעו באשה נאה כי גיהנום פתוח בין ריסי עיניה,

ובאש תמיד תוקד כל הקרב אליה,

ויחזיר כל מחשבותיו אל הדברים האלה, לא תהיה לו לפוקה.

ואמרו זכרונם לברכה (ברכות ה.) שאם אין כח בידו להמית היצר ולהרחיק מחשבתו ממנו, שיקרא קריאת שמע או יעסוק בתורה.

והודיעונו שעל כל פנים ימות בכך, כמו שאמרו זכרונם לברכה (קידושין לא.),

שאם אבן הוא נמוח, ואם ברזל הוא מתפוצץ, שנאמר "הלא כה דברי כאש וגו'" (ירמיהו כג, כט).

שולחן ערוך אבן העזר (כ"א)

"צריך אדם להתרחק מהנשים מאד מאד.

ואסור לקרוץ בידיו או ברגליו ולרמוז בעיניו לאחד מהעריות.
 ואסור לשחוק עמה, להקל ראשו כנגדה או להביט ביופיה.
 ואפילו להריח בבשמים שעליה אסור.
 ואסור להסתכל בנשים שעומדות על הכביסה.
 ואסור להסתכל בבגדי צבעונים של אשה שהוא מכירה, אפילו אינם עליה, שמא יבא להרהר בה.
 פגע אשה בשוק, אסור להלך אחריה, אלא רץ ומסלקה לצדדין או לאחריין.
 ולא יעבור בפתח אשה זונה, אפילו ברחוק ארבע אמות.
 והמסתכל אפילו באצבע קטנה של אשה ונתכוין ליהנות ממנה, כאלו נסתכל בבית התורף (פי' ערוה) שלה.
 ואסור לשמוע קול ערוה או לראות שעה.
 והמתכוין לאחד מאלו הדברים, מכין אותו מכת מרדות.
 ואלו הדברים אסורים גם בחייבי לאוין".

שולחן ערוך המקוצר אבן העזר (סימן ר"א, ח - מ"ו)

"אסור לשאול בשלום אשה כלל,

דהיינו לומר לה "שלום עליך" או "שלום עליכם" כנהוג בין איש לרעהו.
 וקל וחומר שאסור לומר "מה שלומך", או "כיצד שלומך" (וכן "איך את מרגישה", וכיוצא בזה ואפילו באמצעות בעלה אסור לשלוח לה דברי שלומים, **שמא יבואו על ידי זה לידי אהבה וחבה**.
 ולכן גם השולח מכתב לחבירו, אסור לו לכתוב "תמסור שלום לאשתך".
אבל מותר לשאול את בעלה (על פה או במכתב) כיצד שלומה אך לא את אדם אחר (ואפילו את אביה או אחיה וכן אם היתה חולה, או עניין אחר כיוצא בזה, **מותר לכתוב לחבירו "הודיעני כיצד שלום אשתך"**, כי אינו מראה בזאת אהבה כמו בדרישת שלום, אלא מפני צורך העניין וברכה, אינה בכלל שאלת שלום, כגון אמירת "בוקר טוב" וכדומה.
 ולכן **מותר** לבני המשפחה ולמכירים, לברך את הכלה או היולדת ואת קרובותיהן וכיוצא בהן, בברכת "מזל טוב" וכדומה, וכן **מותר** להם לומר לאבלה נוסח הניחום גם לשאול אישה באופן כללי "כיצד שלומכם" או "מה שלומכם" וכדומה, **אפשר להקל**, כיון שאינו שואל עליה בלבד אלא בצירוף יתר בני משפחתה".

הרב קוק (מידות הראי"ה)

"מידת הצניעות גורמת טובות רבות בעולם,
 ומתוך כך היא זוכה לדחות מפניה דברים שהיו טובים מצד עצמם,
 אבל מפני יצר האדם וכוחו החלש יגרמו לפרוץ במידת הצניעות...
 מידת האהבה והידידות, בכל הסימנים והדיבורים הנוחים היה ראוי להיות שוה בין במינים,
 אבל מפני יקרת ערך הצניעות נדחית מידת דרך ארץ ממקומה
 עד שלא לשאול בשלום אשה.
 הצנוע מכיר שלא מפני שנאה על המין הוא מתרחק ועושה גדרים כי אם מפני התכלית הכללי היפה".

הרב עובדיה יוסף, שו"ת יביע אומר (או"ח ו', י"ג)

"ולא מצינו לת"ח יראי ה' שישקלו בפלס דבריהם שלא להרבות שיחה עם האשה, ונ"ל עפ"מ ש'הלבוש שבזה"ז שהנשים מורגלות בינינו, אין כאן הרהורי עבירה כ"כ..."

ודוקא בזמננו שלא היו רואים אשה בחוץ שכל כבודה בת מלך פנימה,

ובראיית אשה מיד באים לידי הרהור במחשבה שבלב,

משא"כ עתה שהנשים עוסקות במשא ומתן, ומורגלות בינינו, ואין האדם מתפעל בראייתן ובשיחתן לבוא לידי הרהור."

הרב נחום אליעזר רבינוביץ', שו"ת שיח נחום (סימן קי"ב)

"רגישותם של בני אדם לדברים שונים מושפעת מהאווירה, מהנהלים ומארחות החיים המקובלים בחברה, והם שיוצרים תגובות שונות לתופעות דומות. כלומר, לאותה תופעה ייתכנו השפעות ותגובות שונות לפי אורחות החיים המקובלות בכל חברה וחברה... יש נסיבות שבחברה משותפת השפעת הגירויים עשויה לפחות... בני אדם שחיים בחברה שאין בה תערובת כלל בין אנשים ונשים, לרוב סף הרגישות שלהם שונה לחלוטין מאלו שמורגלים וחשופים תמיד לחברה מעורבת. אין זאת אומרת שבחברה מעורבת הסיכונים להיכשל בחטאים חמורים הם בהכרח גדולים ביותר, ואף לא שבחברה נפרדת האנשים לגמרי חסנים בפני כישלונות מוסריים שונים. וכמו שיש ניסיונות בחשיפה, כך ישנם כנגדם במקום שנקבעים גדרים וסייגים על ידי החברה... בסופו של דבר, לא ניתן לקבוע נורמות מסוימות שיבטיחו שלא תהיינה בעיות, פיתויים, גירויים וכישלונות. כל יחיד חייב לפתח בעצמו כוח עמידה ואחריות לשמור על נפשו... בתקופת מעבר כמו התקופה שלנו אי אפשר לקבוע צורות התנהגות שיתאימו לכל הציבור כולו. כל קהל צריך לדאוג לציבור שלו... מסקנה העולה היא, שאי אפשר לקבוע הנחיות מוחלטות לכל המקרים..."

שו"ת משפטי עוזיאל (ח"ד, חו"מ סי' ו')

"הסברא נותנת לומר דכל כנסיה רצינית ושיחה מועילה אין בה משום פריצות, וכל יום ויום האנשים נפגשים עם הנשים במשא ומתן מסחרי, ונושאים ונותנים, ובכל זאת אין שום פרץ ושום צווחה. ואפילו היותר פרוצים בעריות, לא יהרהרו באיסור בשעה שעוסקים ברצינות במסחרם. ולא אמרו רבותינו אל תרבה שיחה עם האישה (אבות א, ה) אלא בשיחה בטלה שלא לצורך, ושיחה כזאת היא הגוררת עוון, אבל לא שיחה של ויכוח בענינים חשובים וציבוריים".

הגרש"ז אויערבך זצ"ל, הובא ע"י הרב ירחמיאל דוד פריד (בס' 'מעדני שלמה', עמ' ש"ל-של"א)

"כתב בשו"ע... 'אין שואלים בשלום אישה כלל'.. פשוטה היא ד'אין שואלים', אין הכוונה לאסור שאלה בעלמא, אלא רק שאלה באופן שגורמת חיבה, וכן נוהגים היום כולם לשאול בעל בשלום אשתו, כי האופן ששואלים אינו מביא לידי חיבה".

על כך מוסיף הרב פריד: "וכ"כ ערוה"ש... שאין האיסור, רק בשאלת שלום שיש בזה קירוב הדעת ואהבה. אבל לומר לה 'צפרא טבא' וכדומה, נראה דאין איסור... וכן שמעתי בשם מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל דבזמננו מותר לומר 'שלום' או 'מה שלומך', דאין שום כוונה למה שאומרים, וכעין שאומרים למוכר במכולת 'תודה' אף שהוא זה שצריך לומר 'תודה'. אמנם בחוט [ה]שני... אסור משום דאמירת שלום המופנה במיוחד אליה, מאן לימא לן דאין בזה קירוב הדעת? וכ"כ לאסור אמירת 'בוקר טוב' או 'שבת שלום'..."